

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10 fr. o. 6.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Szerkesztői szállás:

belső számú 131. szám.

Kiadó hivatal:

Középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos gumond sorért 1-szor 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelk Alajonál (Wollzeile 22.) Hasenstein és Vog'ernál (Neuer Markt 11 szám.)

Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyiltéri czikkek

sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez címzendők. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY“

1870-ki XV-dik évfolyamára.

A hirlapbélyeg eltörlése folytán lapunk árát leszállítjuk, mindamellett legéberebb figyelmet fordítunk szellemi tartalmának gyarapítására.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10 fr. o. ért.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Tisztelettel kérjük t. előfizetőinket, méltóztatassanak becses megrendeléseket mielőbb megtenni.

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésbe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Az előfizetési pénzek beküldésénél postautalványt kérünk használni, mely jutányosabb a levélben való pénzbeküldésnél.

Pest, január 15. 1870.

(B.) Ma vette kezdetét a budget feletti vita.

A balközép megtámadásai nem voltak oly hevesek, mint várni lehetett; minek oka főleg abban keresendő, hogy belátták, miszerint a tárgy jelenlegi stadiumában, a midőn a fedezetre szükséges források már meg vannak állítva, — midőn a zárszámadások átvizsgálása külön van választva, nem nyilik alkalom a küldők számára készített csattanós dicitókat alkalmazni, ha csak hajánál fogva nem rántatnak elő az adó reform kérdései.

Első Tisza Kálmán szólalt fel a balközép részéről, és most sem állhatta meg, hogy ne a re-eriminatókra fektesse beszéde fő súlyát.

Elmondotta mennyire óhajtott volna, hogy jóslata ne teljesüljön; de im teljesült, mert a túlságos mértékben elvált közös költségek miatt nem jut a magunk háztartására elegendő összeg. Ő nem tartja, különösen a beruházásokra előirányzott költségeket túlzottnak, sőt többet is kész volna megajánlani ily célokra, ha nem emésztene fel oly sokat a közös költségek. Különben a pénzügyi bizottmány előterjesztését alapul elfogadja, csak a nyugdíjak kérdését kívánja külön tárgyalatni.

Ha a szélsőbal panaszok a közös költségek nagyságáért, az természetes, mert ő egy kraj-czárta sem akart megajánlani; de a balközép által ajánlott s a jobboldal által megszavazott összeg közt a különbség alig 1.200.000 frt.

Ghyezy beszéde egy nagy részét a tárgyhöz nem tartozó okoskodás képezte, a felett, hogy a budget tárgyalására nézve abban kellene hagyni az eddig követett módot, mely szerint azt egy bizottmány készíti elő, s el kellene fogadni az angol módot, azaz: tárgyalja a budgetet az egész ház s e végre alakuljon bizottmányra.

No még akkor tartana e megvitatás hosszasán, a midőn a bizottmányra alakult házban ki-ki háromszor négyszer szólna hozzá a budget minden egyes pontjához!

Ghyezy egy indítványt tett le a ház asztalára, a nyugdíjak tárgyában.

Móricz Pál is megmutatta, hogy néhány számtélt össze tud szedni és állítani.

Végre Ivánka a bécsi miniszterium és pártok magatartását támadta meg.

Szólt Gubódi is, de ebből a közel szomszédokon kívül alig hallott valaki valamit.

A szélsőbaloldali részéről szólt Simonyi Ernő, hosszasan, de nem tanúságosan. Egész bünláistromot szeretett volna a miniszterium nyakába sújtani; mi azonban szónoknak sehogys sikerült; azonban a szélsőbal elveiből hiven, egy indítványban mindent megtagadva a jelenlegi miniszteriumtól, tökéletesen következetes maradt pártja eddigi merev magatartásához.

Általában, mondhatni, meglátszott, hogy a balközép sem teljes elszántsággal védi állításait, s e szerint reméljük, hogy hétón be fog fejezteni az általános vita.

Ama nemzeti álszenteskedés togája alól ki-kilátszik az a bizonyos lólab.

— Alig hangzott el a pesti szerb fiatal-ság felszólalása, melyben azzal vádolja a

magyar nemzetet, hogy nemzetiségüket, nyelvüket elnyomja s közművelődésben való haladásukat lehetlenné teszi; melyben oltalmára kelnek a legtulzobb nemzetiségi agitatoroknak, s következő passzusban tartják nemzetünk elé, a hevesvéri rajongás által képzelt bünláistromot:

„a napról napra növekedő elégtelenségnek oka az, hogy népünk (a szerb) látja, miszerint az országban nemzetiségek létele, fejlődhetése országos törvények által nincsen biztosítva, garantírozva; hanem ellenkezőleg, napról napra tapasztalja, mikép tagadtatik meg s mindinkább nyomatik el nemzetisége: — előáll a mérséklettel sohasem vádolható „Gaz. Trans.“ s a görög új év alkalmából keserves hangon panaszkodik a románok „helota állapotá“-ról.

A „Gaz.“ szerint 1869 nem hozta meg a románoknak a mit óhajtottak:

meg vannak „alázva“, „jogaikat lábball tapossák“, birt igazaikba nincsenek visszahelyezve.

A „Gaz.“ vigasztalja magát a szerdahelyi conferentia „politikai eredményeivel“, s arra utal, hogy „ma az osztrák-magyar birodalom valamennyi nemzeti erőlyesen és egyformán követelik „autonomiájukat“, jogaikat; nem lehet tehát az erdélyi román nemzet a legutolsó, ki azon politikai nemzeti egyenjogúságot követelje, mely őt e birodalom határain belül megilleti.“ Egy oly számos nemzet, „mint a román, nem lehet egy önző politika prédájává“, s nem szolgálhat pusztá anyagnak.

Hivatkozik a „Gaz.“ a csehek, lengyelek és szlovének által Lajthán túl elfoglalt posztóikra, miből eredt a bécsi miniszterválság, mit hamarabb a dualismus által jogaikban megrövidített nemzetiségek kibékítésével kellend megoldani; erősen meg van győződve arról, hogy ha a válság el is napoltatnék, a mi halad el nem marad, s hogy a nemzetiségekre nézve kedvezőbb politika inaugurálása Ausztriában, visszahátállással kell hogy legyen Magyarország politikájára is.

A „Gaz.“ szerint, királyságunk mindaddig nem számíthat megszilárdulásra, míg „lakosságának túlnyomó többsége elégedetlen.“ Hiába kísérlik meg a magyar államférfiak, „a román és szláv vérből magyar testet teremteni.“

A „Gaz.“ közös vállvetésre inti a románokat, nehogy azt biggye „az ausztriai népség és egész Európa, mintha a románok meglenének elégedve az ország és nemzetük állapotával, a magyar alkotmány alatt.“

Azt írják a „Gaz.“nak Bécsből, hogy „az ottani nemzetiségi körökben nagyon csodálkoznak azon, hogy az erdélyi románok, kik állítják, hogy nincsenek megelégedve jelenlegi állapotukkal, ez elégedetlenségüket egy alkalommal sem tüntetik fel alkotmányos uton.“

A „Gaz.“ érti e csodálkozást és meg van arról győződve, hogy ha a román nemzet nem lép fel minden alkalommal erőlyesen jogai mellett, elveszti a vele együtt lakó, egy a külnemzetek elismerését is.

E végből ajánlja, szervezze magát az erdélyi román nemzeti párt jobban, s folytassa komolyan és erőlyesen az alkotmányos harczot, minden alkalommal: „hazáért, jogért és nemzetiségért.“

A „Gaz.“-ban nem ifju ember irta e jegy nélkül megjelent cikket, és ime rajongásban, meggondolatlanúság- és alaptalan vádaskodásban túl tesz a vérmes szerb fiatalok elmefuttatásán.

A „Gaz.“ örege az alkotmányos harcz komoly és erőlyes folytatására szólítja fel az erdélyi román nemzeti pártot: „hazáért — jogért és nemzetiségért!“

Ez a párttörődék a hazáért folytatandó alkotmányos harczot „Erdély autonómia“ jelszóval kezdte meg, s azzal is végeznék. Az ilyen küzdelem nem a hazáért, de ellene irányulna, mert a magyar állam ilyszerű feldarabolása, egyértelmű volna annak megsemmisítésével, miután a jelen európai constellatiók közt államunk a szomszéd nagyhatalmak játéklabdájává lenne.

A „Gaz.“ által javasolt erőlyes harczot a „jogért és nemzetiségért“ — folytatni fölösleges.

Az 1868. XLIV-dik törvényezikk bevezetése ugyan kimondja, hogy „Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek“; de ez senkire nézve sem

„megalázó“, és nem nevezhető, józan észszel „helota állapotnak“, miután reá ez következik: „melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogu tagja.“ Itt és ebben el vannak ismerve a nemzetiségek és biztosítva az egyenjogúság; csak a nyelvek hivatalos használatára nézve korlátoztatván az egyenjogúság annyiban, mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás lehetősége, s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszik.“ Ugy hiszik, hogy e kitételek ellen kifogást tenni nem lehet; mert az abból kifolyó jogok nem egyes nemzetiség előjogai, hanem az állam nélkülözhetlen életföltételei, vagyis azon jogok, melyek nélkül az állam épen a nép érdekeinek előmozdítását, védelmét, tehát alakulásának célját nem közelíthetné meg.

A törvénykezés, közigazgatás és egyházi élet terén a fennidézett törvény egyformán védi e haza bármely ajku polgárainak nyelvet, nemzetiségét. E törvény értelmében e hazának egyetlen polgára, beszéljen bármely nyelven, sem élvez külön jogokat, sem politikai, sem más tekintetben.

A politikai közigazgatás terén mindenki használhatja anyanyelvét (23. §); a törvényhatóságokban a kisebbségnek (1/3-od) is biztosítva van az a jog (XLIV-ik t. czikk 2. §), hogy a jegyzőkönyvet ennek anyanyelvén is vinni kell, ha megköveteli; az egyházi bíróságok ügykezelési nyelvüket tetszés szerint választhatják meg (15. §); a községi gyűlések maguk választják jegyzőkönyvük és ügyvitelük nyelvét (20. §); községi s egyházi gyűlésekben a szóljogával bírók szabadon használhatják anyanyelvüket (24. §); a hivatalok betöltésénél jövőre is egyedül a személyes képesség szolgál irányadón (27. §); — szóval, a nemzetiségi egyenjogúságról szóló törvény mindenik sora egy-egy újabb garancia a nemzetiséget és egyenjogúságot illetőleg, s ezeknél százszorososan nagyobb kezeség az, hogy e hazában, ezer éven át a legkisebb népfajnak nem volt nemzetisége fenyegetve, miért is ma is állanak, s mint látjuk, tulzók követeléseikben nem ismernek határt.

A fejlődés utjai sincsenek a nemzetiségek előtt elzárva. Bejuthatnak bármely államhivatalba, ha képesek azokra. Használhatják az állam mindenemü közintézetét; maguk is állíthatnak ilyeneket.

Hanem az ilyen garantíák mit sem érnek azok előtt, kik az ország egységét sem hajlandók elismerni, s a sok százados magyar fejedelemséget ma akarnák román principatussá, vagy római coloniává keresztelni; kik alkotmányos küzdelemről beszélnek, mégis a szerdahelyi conferentia képeiben gyönyörködnek, s a dualismust tüntetik fel minden bajok kuforrása gyanánt; kik ugyanegy államban, minden nemzetiségből külön politikai nemzetet akarnának formálni, holott ily állam soha sem létezett, ma sem létezik, s csak ott fog létrejöhetni, hol az orosz nihilisták állanak be alkotmánykészítőknek, az állam megszüntetése képezvén művök legelső czikkelyét.

Nagyon érdekesek a „Gaz.“ azon passusai is, melyekben a csehek stb. felé nyújtogatja kezét; speculál a lajthántuli zavarokra; hivatkozik valami bécsi intérsre; beállítja a románokat a főházkodó nemzetek sorába: — és mégis alkotmányos küzdelmet emleget! Különben, e rajongásban megöszült hevesvériütlől nem vehetjük rosz neven, ha ábrándozás közben, háta mögött látja Magyarországi lakosainak „tulnyomó többségét“; ha magát és másokat azzal rémitget, hogy a magyar „a román és szláv (!) vérből“ akar erőszakosan magyar testet gyurni; ha arra hívja fel elvkonait tüntessenek Ausztria és Európa színe előtt elégtelenségökkel: — az ilyen embernek minden szabad; ő beszámítás alá nem esik; mert

a ki egyenjogúságot biztosító törvények alatt élve, helota állapotról beszél;

a ki az ország fennállására, s a benne lakó nép jóllétére szükséges államjogokat egyik nemzetiség előjogának látja és hirdeti;

a ki alkotmányos küzdelemre hív fel, de a törvényes tusát az ország egységét biztosító törvény megtagadásával szokta kezdeni: —

az ilyennél józan ítélőtehetséget keresni nem kell, nem lehet; az ilyenekkel szemben legjobb elvárni, míg nagyhangzú frázisaikat rendre elkoptatják és saját fajrokonai is elmondják:

elég volt ebből a humbugból — eredjetelek egy házzal odább.

Belügy.

A pénzügyminiszter tudatta a fővárosi hitelintézetekkel, hogy a részvényekre alapított iparvállalatoknak nyitott országos hitel eddigéig még fel nem használtatván, ezen hitelt az igénybe nem vett összeg erejéig beszűntette. A „Pesti Napló“ ez intézkedést korainak tartja.

Az államszámvevőszék felállítását tárgyazó t. javaslatok felett tanácskozára a baloldali kör, Várady Gábor indítványára elhatározta, hogy a részletes vita alapjául a pénzügyi bizottság részéről előterjesztett javaslat vétessék, részint azért, mert ez föbb elveiben a Várady-félével összhangzó, részint, mivel több figyelmet érdemlő jobbítvány vétetett fel abba.

Az „Esti Lap“ Ludwigh azon naiv czikere reflectálva, melyben a jó öreg az észamerikai unio, e világhatalom anyagi gyarapodását, a sokat szenvedett szerény Magyarország pénzügyi bajaival hasonlítja össze — a találó czífolat rendszeren anyagi haladásunk egyik bizonyítékul azt hozza fel, hogy a mezőgazdasági államuradalmak, melyek 1862/6-ban csak 1.494.970 frtot jüvedelmeztek, 1868-ban már 3.112.758 frtot hoztak az állam pénztárába, tehát az e részbeni állambevétel Lónyay annyit gáucsoolt pénzügyeri gazdálkodása két év alatt több mint megkétszerezte.

A közoktatásügyér kecskeméti és szegedi útjának az lett a sikere, hogy Kecskemét egy magasabb népiskola és földmives-iskola felállítását határozta el s fenntartásukra 200 hold földet szavazott meg. Szeged pedig 250 hold földet szakít ki a végből, hogy egy fő reáltanoda és egy magasabb népiskola létesüljön. E t. v. s azon ígéretet tette e városok derék polgárainak, hogy törvényjavaslatot terjeszt elő, mely szerint ez intézetek tanítói országos alaptól kapnák fizetéseiket.

Lónyay, az ország rosz gazdája, mint a „Reform“ írja, a m. kir. igazságügyminiszterium és a magy. kir. kincstári jogügyek igazgatójának közbejöttével január 15-én szerződést kötött gróf Batthyányi Kázmér örökösével, mely szerint a kisbéri és hantai uradalmak 1.700.000 forintért a m. szent korona tulajdonsáivá válnának. A szerződést e napokban terjeszti a pénzügyér a parlament jóváhagyása alá.

A határvidék fokozatos polgári kormányzás alá vételében — ugyan a „Reform“ szerint — Gräuzenstein államtitkár vezeti a lajthántuli kormánnyal folytatott alkudozásokat. A közös hányad megváltoztatásá illetőleg a m. kormány alapelve: a határvidék által évenként fizetett adó szolgáljon mértékül, — míg Brestli a lélekszám arányához képest kívánja a quotálábát megváltoztatni. Ez utóbbi eszmét a „Reform“ is felkiáltó-jellel kíséri. Nézetünk szerint méltán lehet kétkedni ily követelés komolyságában. — Különben, a határvidékek háromféle izgatók is üzik mesteriségüket: a fegyver le nem rakást ajánlják, s tavaszra biztatják az éretleneket. A „Reform“ és a „Pesti Napló“ egyaránt felhívják a kormány figyelmét.

A „Pesti Napló“-ban a magyar kelet vasútról ezt olvassuk. E vasútvonalon a mult hóban tett munkálatoknál, dacára a folytonos rosz időnek, minő évek óta nem volt, jelentékeny előhaladás tapasztalható. A n. várad-kolozsvári legközelebb megnyitandó vonal első szakaszának (20 mf.) föld- és töltés-munkálata nagyrésztben bevégezett; a vágányok 13 mf. hosszúságban már lerakvák s a kavicsozással kivánalom szerint haladnak előre. A vízálamosok és forgó korongok felállítás, mint szintén azok felszerelése folyamatban van, s a még hátra lévő csekély munkálatok, kedvező időviszonyok alatt kevés hét alatt be lesznek végezve. Tiz mozdony s a megrendelt kocsi-park részint kész, részint remélhetőleg február hóban szolgáltatnak át. A II. szakasz építésével is gyorsan haladnak előre. A földmunkálatoknál örvedentes eredmény tapasztalható s az alapéptiményből már itt is 1/4

mindnyolc vonal készült el. A III. és IV. szakasz építéséhez csak a tavasz beálltával fognak teljes erélylyel, mihez már minden szükséges előkészület megvan. A vasútvonal meghosszabbítására nézve teendő tanulmányozások az oláh határszéleken, mely vonalra a m. keleti vaspályatársaság a kormánytól az előmunkálati engedélyt megnyerte és a melynek kijelzésével a vállalkozó társulat Waring testvéreket bízta meg, szintén megkezdettek.

Rettenítő jóslat, a mely még sem rémít.

Távol av ország szivétől, sőt annak főbb góczpontjaitól is gyakran látunk szükségét olvasmányban; mert hát a könyvtár kötetei nem igen számosak. Én ilyenkor előveszem az 1861-iki „Magyar Sajtó” és az 1863-iki „Hon” nagy kötetét — olvasdánknak megvan az egész évfolyam — és nagy gyönyörűséggel lapozgatom ama cikkeket, melyekben a jelenlegi ellenzék celebritásai oly lelkesen és ügyesen röpték az éles nyilakat a m. kormány és rendszer ellen, mely végig üldözte a magyart és halálos ellensége volt minden valódi alkotmányos szabadságnak. El-elandalgok e hazafias szövegek felett, és elgondolom: miért kelle annyi jóra való erőnek, utóbb a nemzet kebeléből kikelt, alkotmányos és szabadelvű kormány ellen fordulnia! Már már boru váltja fel lelkesen a derűt, midőn hallom, hogy meghozták a friss lapokat. Nőszá új lap után látok.

A „Hon” ez évi 8-dik száma akadt kezembe s a mint felbontom örömsugárként dereng előmbre a főcíkjét címe: „Erdély jövője.” A másik perczben elszomorodtam, talán azért, mert én az „erdélyi részek” jövőjét Magyarországától elváltan nem is képzelhetem; ha tehát egyelőre jövőnk felvidít rajzára véltém találni, csakhamar azt sugá nekem egy titkos üztűn, hogy nemcsak Kőpezen van baj, de lehet ebben a „hon”-i cikkben is. Fájdalom, az utóbbi föltevés teljesült.

Jaj nekünk! Végünk van! Az Istenség rossz kedvében roánk bocsátá Lukács prófétát, ki rettenetes hangon jóslja meg nekünk, szegény erdélyi magyaroknak, s így nekünk is derék székely népem azt, hogy „talán már egy évtized múlva” mások fognak „legarcziab fajunk” fölött röpkedni, s mi, a hajdan első hadsorbba állított ösük elcsenevezett unokái csak ott hátul fognak kullogni, a római legiók mögött.

Miért kellett ezt nekünk megérni, ezt a szomorú állapotot? Öseink árnyai zokogva járják körül a Budvárt; a köztáblák megszólalnak, Jeremiás siralmát vizsgálózzák és a nagy Zandirhám hárször fordul meg az ő sirjában!

Hanem, jó atyámfiai! a legújabb Cassandra jóslatában ott van ez a szó is: „talán”; hátha veszítünk még sem oly bizonyos?!

Ne ámitunk magunkat. A „talán” szó csak hibából csuszott be a vészjóslatba; hisz a próféta világosan mondja: „csak önmagunkat ámitanók, ha félreismernők, hogy Erdélyben kétségbeesztők az állapotok.” Ehez már nem kell magyarázat.

Azt írja Lukács, hogy betegek vagyunk, gyógyítani kell minket; hogy Erdélyben a magyar faj „teljesen izolálva áll”, s ott „magyar nemzeti törekvéseiről szó sem lehet”; hogy itt „magyarellenes elem vergődik tulsulyra”; mert az erdélyi magyarság kezéből kiküszarthatnak azon „hatalmas” eszközök, melyekkel még 1848 után is rendelkezett.

Elmondja Lukács próféta, hogy az erdélyi aristocrazia soha sem vetekedett hazafiságban a magyarországgal, ma többé nem is létezik, az alkotmányos életben külön nem szerepelhet;

hogy a csekély életképességű volt nemesség egyrésze „előítéletekben megrögzött”, nem „assimilálja” a törvény által felemelt elemeket, hanem „a régi jobbágyuralom aranyos korának visszajövetelére föltűt elméldéssel tölti minden idejét.”

Lukács szerint, a magyar elem itt nem tudja kifejezni „szellemi és anyagi” erejét, „folyton hanyatlak.”

A próféta a „közéletnek Erdélyben oly utat (akar) vágni”, hogy a tulszárnyalással fenyegető „oláhság” törekvéseinek sulypontját ne keresse a magyar korona területén kívül.

Vádolja Lukács az erdélyi képviselőket azzal, hogy az ut-vágást illetőleg nem teljesítették „hivatásukat és kötelességüket”, s a pesti levegő „megfosztja őket államférfini belátásuktól.”

Végül a kétségbeesztő állapot gyógyítására két panaceát ajánl: az 1848-ki erdélyi választótörvény revidióját és a municipiumok rendezését; a receptet részletesen csak később igéri megírni; addig tehát várunk és türelmünk kell, s e két orvosságot majd csak akkor fogjuk mi is megvizsgálni.

1848-ban a másod-évi jogtanfolyamot jártam. Egykor henylésre kerekedvén kedvem, betegnek jelentkeztem. Dr. Szabó, ki most épen képviselő, orvosságot adott; hanem én azt óránként, kamállal — az ablakon üntém ki, mert hát ürdög bajom sem volt; gyantitom, hogy ezek a szegény, elkarhozott erdélyi részek is így fogják kiküszarolni dr. — pardon! — próféta Lukács orvosságát. Elmondom miért.

Midőn 1848-ban oly lelkesülten emel fel az Unió zászlóját az a tehetetlen, izolált erdélyi magyar elem, már akkor megértette volt Wesselényi

dörög azavát: „eljött a tevés ideje!” Mi ekkor, igaz, hogy támaszt kerestünk a nagyobb és erősebb országárszékben, de nemcsak a magunk, hanem a nemzet és haza érdekében; támogatást nyertünk is, de a dtünk is. Midőn 1860 után összeztárták az életben levő honvédeket, ha jól emlékezem még közel 20,000-et találtak a mi „isolált” székely néplünk között. Ne higgye tehát a jó Cassandra, hogy „Magyarország majd nem számíthat küzdelmeiben Erdély támogatására.” A nemzeti szabadságharc kezdetén és derekán is ott küzdöttek a székely daliák: Királyhágón túl; közöttük voltak az „előítéletekben megrögzött” megyei nemesek fia, kik ma, mint üszült honfiak ülnek családjuk körében és bizonytalán alnukban sem gondol hazafi szivük a „régii jobbágyuralom aranyos korának visszajövetelére.” Ott állottak mellettünk, gyalogok mellett, ama vörös csákós urfiak, mint közlegények és káplárok, kik „a magyarországgal hazafiságban soha sem versenyzett” aristocriták fiaivalának, maguk vakarták a paripát, s tarták a lábát a vasalásnál.

De hagyjuk ezt. A nemzet szabadságharcában hiven teljesíté kötelességét az erdélyi magyarság azon osztálya, melyet ma Lukács gunyolni, sőt vádolni jónak lát, talán azért, hogy minket üszzetartásra ösztönözzön?

Elkövetkeztek a babyloni fogság siralmas napjai. Majd az alkotmányosság rövid napfényét élveztük. Midőn az újabb megpróbáltatás napjait éltük, újra valamennyi néposztály megfelelt a hazafi nevének és kötelemének, s az alkotmányosság spanyol eszmái sem tántorították meg azt a „bét-szilvafás”-t, azt a hét és kilenc gombos nem hazafit; ezek közül voltak veterán vezéreink, s kívül az ez a két néposztály volt, mely az 1865-iki kolozsvári gyűlésen, mint egy ember állt sorompóba a nemzeti érdekek védelmére.

Ha akkoron annyi erőt fejthetett ki az a tehetetlen, erdélyi „isolált” magyar elem, ne higgye senki, hogy ma, midőn hazánk egysége nemcsak „törvénynyé”, de testté vált; midőn „kiegyezés” által, a szász elem és a józan románok szövetségeseinkké lettek: — ne higgye, mondom, senki, hogy ma kimerült és elgyengült betegek vagyunk, kikről a haza támogatást nem remélhet.

Nem sokára megnyílik a második vasút is, mely az erdélyi részeket az ország szivéhez közelebb viszi, s így a nemzet vére is erőteljesebben fog lüktetni ugy sem lusta ereinkben. Még ez évben megnyílik egyetemünk, mely szellemi erőnk fokozására szolgáló hatalmas emeltyűt. Napról napra gyarapszik honvédegergünk, s fiatalágunkban más ténem sem halt ki egészen az előretörésvés nemes üztűne. Évről-évre szaporodni fognak az eszközök, melyek szellemi és anyagi gyarapodást hoznának a magyar elemre is; a felvilágosodás terjedni fog s általa vesztelni fog élességéből a nemzetiségi izgalom, és ki fog derülni, hogy az erdélyrészi magyarság állapota még sem oly kétségbeesztő, csak a pártoskodásból ne importáljanak ide igen sokat azok, kiket a pesti levegő „megfoszt államférfini belátásuktól.”

Ne rémiszenek, ne törjék meg önbizalmunkat; hanem üztűnözzenek gyorsabb haladásra; — ne mondják, hogy tehetetlenek vagyunk s kétségbeesztő isolált állásban sinlünk, — hanem buzdítsanak nagyobb erőfeszítésre: — ezt várjuk mi, „erdélyi csekély magyar elem” azoktól, kik államférfini belátással bírnak és nem vesztünk rajzol jóslatokat; támogassanak anyagi és szellemi haladásunkban és legyenek meggyőződve, hogy az erdélyi részek magyarsága és hű szövetségesei: a derék szászok és józan románok — valamint századokon át tudták teljesíteni az anyabon iránti hazafini köteleiket — ezután is szem előtt tartják a „do ut des” kölcsönösség elvét, s annak mindig tudtak és tudni fognak ezután is érvényt szerezni — békében ugy, mint a válság idején. Így azután sokkal szebb „jövője” leand az „erdélyi részek”-nek Magyarországon, mint a melyet a „Hon” 8-dik száma papírra vetni jónak és czélszerűnek látott.

Zetelaki.

Az első folyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslat.

(Folytatása és vége.)

II. A békebírákról szóló törvényjavaslat. A békebírákat, a törvényhatóságok által ajánlottak közül, a király nevezi ki. A békebírói kvalifikációk legfőbbjei: a betöltött 24 év, feddhetlen élet, továbbá, hogy az illető az 1863. 44. tvcz. által felvont bírói kellekkel bírjon, és legalább negyven forint közvetlen állami adót fizessen. — Köztisztviselők, katonák, gyakorló ügyvédek, lelkészek, néptanítók és községi jegyzők ki vannak zárva.

A békebírói tiszttség tisztelőbeli. A törvényhatóság elnöke a jelentkezőket jegyzékbe foglalja, és a közgyűlés titkos szavazással jelöli ki az ajánlandókat. Ezek kinevezése végett fölterjesztetnek az igazságügyminiszterhez és kinevezésük a legközelebbi közgyűlésen kihirdetetik, a midőn a megazabott esküt (vagy ha ez hitelveikkel ellenkezik, fogadalmat) is leteszik. A békebíró erre a kinevezést bizonyító oklevelet, békebírói pecsétet és könyvet kap a törvényhatóságtól. A törvényha-

tóság elnöke a békebírók névsorát és azok aláírásának két példányát az illető törvényhatósági elnöknek megküldi. A békebíró csak azon törvényhatóságban bír hatósággal, melybe kinevezetett. A békebírák névjegyzéke minden harmadik évben megerősítés végett újra fölterjesztetik, a mikor a törvényhatóság, vagy a törvényszék elnöke, a ki ugyanakkor a kerületében működő békebírákról jelentést tesz, valamely békebíró kihagyását is indítványozhatják. A békebírói tiszt különben megszűnésének esetei is meg vannak a törvény által határozva. A békebírák könyveiket minden évben bemutatják a törvényszék elnökeinek.

A békebírák egyeztetési hatáskörébe tartoznak mindazon közigazgatási vagy törvénykezési ügyek, a melyekben a felek egységre léphetnek; s így bünvádi ügyekben rendezen csak a kártalanítási igény. A békebíró hatáskörébe nem tartozó ügyekben is joga van az egyik félnek az egyeztetés megkísérlése végett a békebíróhoz fordulni. A békebíró egyeztetési hatásköre rendszerint csak azon járásra terjed ki, a melyre megbízása szól. A békebíró minden járásában lakó, sőt bizonyos esetekben azon kívül lakó egyéneket is megidézhethet. Az idézettek 10 frt büntetés terhe alatt kötelesek, és pedig személyesen megjelenni. Képviselőknek csak bizonyos meghatározott esetekben van helye. Az egyeztetési eljárás nyilvános. Ha az egység sikertül, nem foglaltatik írásba, hanem a békebírói könyvbe iratik be, és a békebíró, valamint a felek által aláíratik. Ha az egység megisul, a békebíró arról azon félnek, a mely kívánja, bizonyítványt ad. Ily egyeztetési tárgyalásnak, kivéve, ha azt később mindkét fél kívánná, csak egyszer van helye. Ha az egyik fél meg nem jelen, a békebíró a másik félnek erről bizonyítványt ad. A békebíró előtt kötött egységek érvénye csak per után támadható meg, de a végrehajtást ez sem gátolja.

A békebíró bíráskodási hatásköre polg. peres ügyekben kiterjed, oly perekre, a melyekben az alapkövetelés vagy peres ingó tárgy értéke, (ingatlanok, váltók sat, nem tartoznak a békebírák elé,) 30 frtot nem halad meg; továbbá határjárás, mesgye igazítási, és sommás visszahelyezési keresetek (ez utóbbiakra csak a birtokháborítástól számított 15 napig); és végül mindazon ügyekre, a melyekben a felek magukat az ő bíráskodásának alá vetették. De a két utóbbi esetben a békebíró a bonyolodottabb pereket a rendes bíró elé is utasíthatja. Mind e perekben a békebíró mindenekelőtt az egyeztetést kíséri meg; ha ez nem sikerül, a bizonyítási eljárásra tér át, ez csak szóval történetik; végül a békebíró ítéletet mond, melyet egész terjedelmében beir a békebírói könyvbe. Ez ítélet ellen felelbitvelnek vagy semmisségi panasznak helye nincs: a vesztés fél azonban fél év alatt a rendes bíróságok elé viheti ügyét, de ez nem gátolja az ítélet végrehajtását.

A békebíró hatásköre peren kívüli ügyekben felmondásokra, megintésekre, pénzkínálásokra és ezenfelül az árvek és gyámoltak érdekeire való felügyeletre terjed ki.

A békebírói egységek és ítéletek végrehajtását rendszerint a járásbíró rendeli el, a ki ezt csak bizonyos meghatározott esetekben tagadhatja meg.

A békebíró bünvádi és rendőri ügyekben is bír hatáskörrel, felügyel arra, hogy a közbiztonság és béke meg ne zavartassék és ennél fogva a törvény által meghatározott esetekben bizonyos egységek letartóztatását is elrendelheti. Ezenfelül az elkövetett büníteteknél előleges nyomozásokat és intézkedéseket tehet, és minden esetekben jegyzőkönyvet vesz fel, mely a letartóztatott személylyel együtt 25 óra alatt a bírósághoz beküldendő. Egy rendőri, vagy két hitelt érdemlő személy tanúsága alapján a békebíró lopott vagy rablott tárgyak felkutatása végett valamely hely megmozgását is elrendelheti. Ily kutatásról szintén jegyzőkönyv vétetik föl és 24 óra alatt a bíróságnak megküldetik.

Törvénytelen gyülekezéseket, ha az illetékes hatósági személy nincs jelen, két békebíró feloszlatathat. Egyéb üszzeccsüdtetések is feloszlatathatók, sőt a zavargók 12 napi fogság, vagy 50 frtig terjedő bírással büntethetők a békebíró által. A békebíró rendőri kihágások eseteiben 30 frtig terjedő bírást szabhat. Az erre vonatkozó ítéletek szintén a békebírói könyvbe iratnak, a vesztés fél ügyét 15 nap alatt a rendes bírósághoz viheti, de ez az ítélet végrehajtását nem gátolja. A békebíró a beszedett pénzbüntetéseket évnegyedenként a törvényhatóság elnökének szolgáltatja be. A békebíró rendelkezéseit a közbiztonsági községek tartoznak teljesíteni.

A törvényjavaslat egyes intézkedései közül megemlíendő, hogy a ki a békebíró hivatalos eljárásában sérti vagy bántalmazza, az parancsára elfogathatik és ezenfelül a járásbíróból és két békebíróból álló collegium által fél évi fogsággal és ötszáz forintnyi pénzbírással büntethetetik. — A békebírói könyvekből kiirt kiadmányok bélyeg- és illetékmentesek; de ha ezek alapján további bírói eljárás kívántatik, az illető díjak utólag megfizetendők. A békebírói eljárásért semmi díj nem jár, kivéve a laponkint 40 kr-ra terjedő írásdíjt. A békebírák az előttük megfordult ügyekről rendes

kimutatást készítenek és azt minden év jan. 10-keig a törvényhatóság elnökéhez benyújtják. A mely járásban békebíró nem találtatik, ott annak teendői a járásbíró hatáskörébe mennek át.

Tordamegye decz. 13- és 14-kén tartott bizottmányi gyűléséről.

(Folytatása és vége.)

A Tordán államköltéségen építendő megyeház ügye kerülvén tanácskozás alá, a kiküldött bizottság jelenti, hogy egy teljesen e czélnak megfelelő helyiség, az ugynevezett fiscalis telek, melyet az államnak nem is kell pénzen beszerezni; egyszerűsödötterjesztetvén a megyeház alap- és tervrajza is, mely a mindenféle igényeknek czélszerűség szempontjából megfelel, azon okból azonban, mert egy ily munkálatnak közgyűléseleg való azonnali megvizsgálása lehetetlen; másfelől, mert míg a költségcsapítás idő rövidsége mián el nem készíthetett, a kiküldött bizottság még megszorítottván, oda utasított, hogy a költségcsapítás elkészültével azonnal az egész munkálatot vizsgálja meg, a b. főispán pedig felkérte, mihelyt a bizottság jelentésével ősszen leand, azonnal rendkívüli bizottmányt hívni össze, hogy a felett határozhasson, s határozatát mielőbbi érvényre juttathassa érdekében a m. kir. miniszteriumhoz felterjesztesse.

A Jász Kun kerületek közönségének a törvényszéki vegyintézet felállítására érdekében pártolás végett küldött felirata, főorvos Harmath Márton szakértő véleménye alapján pártolattani határozatott.

A megye egész területére kihatólag közbiztonság tekintetéből tűzfeokendők beszerzése elvileg kimondatott, beszerzése a községi vagyonból, bün-tetéspénzkből s a nagyobb birtokosok adozatkész-ségének igénybevétele mellett, a szegényebb sor-snak megterhelhetése nélkül, tisztásra bízott, ajánltatván, hogy ez érdekében különös tekintettel legyen a hazai gyáriparra, ha itt czélszerű és biztos tűzfeokendők szerezhetők olyan árba, mint azt a külföldiek kiállítanák.

A botrányos koldulás meggátlása érdekében Temez megye kezdeményezésére az általa készített alapszabályok, helyi érdekeinkhez viszonyítva, egy kiküldött bizottság által beterjesztetvén, elfogad-tott, a tisztaszéki bizott meg életbe lépéséig.

A kir. törvényszékek szervezése szék helyeik s hatósági területeik meghatározásánál Torda és Szász-Régen, mint központok, kellő tekintetbevételeért felirat határozatott.

Toroczko b. városnak, tekintettel e népes vidékre, Tordával és Nagy-Enyeddal kir. posta általi egyenes egybekötötése iránti kérvénye pártolattott, nemkülönbön azon közkiválonnak megfelelőleg, hogy Déva és Toplicza között szintén egy kis posta állíttassék fel, határozatott.

Szintén méltányos pártolásra talált Toroczko b. város azon jogos kérése, hogy a hadrévi-aran-yosi hidnak fenntartási költségeitől, melyet eddig egyedül azon község hordozott, sőt azon hidat ün-erején is építtette, jövőre felmentessék, s annak fenntartási költsége az állampénztárból fedeztes-sék, miért az illető miniszteriumhoz indokolt felirat határozatott.

Gyóres-Szentkirály községének az Aranyos folyam rakonczátlanokodása s tetemes károk okozásának megyei erővel lehető megakadályozása iránti folyamodására az alispán és mérnök kiküldettek a helyszínen alapos meggyőződést szerezve vélemény-nyes tudósítástelre.

M. Ludason egy távirai állomásnak rendezése annyival inkább ajánltatott, mivel az ottani helybeli gyógyszerész annak kezelését és saját há-zában csak a rendes kezelői évfizetésért folytatni ajánlközik.

Indítványoztatott egy honvédzászlóaljnak Tor-dára telepítése iránti felfolyamodás, hogy így a megye fiai saját körükben s vidéki fővárosunkban tehessék köteles szolgálatokat, egyhangulag elfo-gadattott.

Kállói Sándor h. hitű lelkésznek a tordai or-szágos közkórház körül több évektől óta teljesített szolgálatának méltányos megjutalmazása iránt a m. kir. belügyminiszteriumhoz feljuttatott s onnan ide véleményezés végett áttett kérése, a szenvedő emberiség érdekében, pártolattott.

Községdászaink emelése érdekében az „Er-délyi Gazda” című gazdasági lap meleg pártolá-sának szükségessége kimondatott; s a szolgabíró-ságok megbízottak e szaklapnak minél nagyobb mérvben terjesztésére és a közügyeknek ez iránti érdeklődése fejlesztésére erélyesen hatni.

A választás alatti szolgabírósság 130 szavazat közül 106 szavazattal Rác Párthén erélyes román polgártársunk szellemében tületett be.

A keblipénztár megvizsgálata és kellő rend-ben találtatása tudásul vétetett.

Fordult elő ezekenkívül még néhány kevésbé fontos tárgy, de azokat így is hosszúra nyult je-lentésem rövidítéséért mellőzöm.

Mert nem mulathatom az olvasótól így is a bocsánatkérés, de ugy hiszem, nem hibáztam, midőn részletes tudósítást tetsek, mivel fényes bi-zonyság lehet ez arról, hogy ha egy testület a maga saját munkássági körében mozog, vajmi sok-kat tehet a közérdek javára, előmozdítására s ez által ugy az anyagi, mint a szellemi erő fejlesztésére.

Míg ellenben, ha szem elöl téveszti a maga illetékes munkakörét, s állandóan közjogi meddő vitákra terelgeti magát, nemcsak hogy elhanyagolja azt, mit tennie kötelesség s így kárt okoz, hanem zsidbaszthatja a felelős parlamenti kormányzat munkásságát is, s gátolag hat vissza arra.

Legfőbb hiba pedig, hogy kedélyeket izgat, szenvedélyeket fejleszt s megingatja a népben a kormányzat, a törvények, sőt az ömaga iránti bizalmat is, az összeműködni kellett erőket elforgásolja, sőt egymás elleni működésre készteti.

Tiszta tanuskodhatik e nap, mennyire képes volt bizottmányi gyűlésünk baladai összesített erővel, mit kiválólag mltgos b. főispánunk erélyes vezetése eredményezett leginkább, szivemből üdvözlöm az így működő megyei bizottmányt és annak erélyes főispánját, kit Isten a baza javára működhetni sokáig éltsen.

K. Nagy Imre.

Tordamegyei főbíró Miksa Elek múlt évi decz 14-én felolvasott jelentése.

Tekintetes képviselő bizottmány! Hiven azon kedves kötelesség érzetéhez, melyet hivatali állásom előmbé szab, van szerencsém ez évnegyedes bizottmányi ülésen a közigazgatási ügyekről aláztos jelentésemet a következőkbe megtenni.

1. A közegészség — a megyei orvosi jelentés szerint — a lefolyt hónapokban nem csak megnyugtató, de általában kielégítő és kitűnő volt — mit világosan tanúsít a gyakorlati orvosok szokott foglalkozásainak felülösökkenése, a gyógyszerészek munkásságának rendkívüli megapadása és a nyilvános közkegyház betegek létszámának, ezen évazakban ritka és szokatlan alantiséga.

A nyári hónapokban mutatkozott népkórok sehol járvány alakot nem öltöttek, időnkint ritkábban tüntek fel, míg végképpen elenyésztek; az őszi hónapok hűvös, nedves és szellős napjai — általában — a légző szerveket támadták meg, s ezen szervek hurutos bántalmái, uralmokát egész idő alatt fenntartották, nagyobb terjedelemben állottak elő, de oly szelid és jó indulatú kórmentővel — miként orvosi szerelést csak ritkán igényeltek.

A tordai nyilvános közkegyházban folyó évi augusztus 1-től november végéig ápolásban részesült összesen 237 beteg — 140 férfi, 97 nő — ebből meggyógyult 183—113 férfi, 70 nő — meghalt 10 beteg, 7 férfi 3 nő, maradt további ápolás alatt 44 beteg, és pedig 20 férfi és 24 nő.

Ezen időszak alatt is, mint rendszeren a legnagyobb számot a bujasenyvesek adták, volt tudniillik 76 beteg, 38 férfi és 38 nő, ezek közül meggyógyult 61 beteg, 30 férfi és 31 nő, további ápolás alatt maradt bujasenyves beteg 15 — 8 férfi és 7 nő.

Az ideai nyári védhímlőoltás, a vécsi, torozkói és szt.lászlói egész járásban, s részben az aranyosi és mezősegi járásban jó eredmél és nagy eredménytel végeztetett bé, 57 községben beoltott és megfogant 2432 gyermekben, nem fogant meg 19 nél, gyengesség és betegség miatt oltatlan maradt 53 gyermek.

A hasznos házi állatok, különösen a szarvasmarhák, juhok és sertések közt a száji- és lábfejés egész megyénkben ritkán észlelt nagy mérvben és terjedelemben, járványkép uralkodott, annyira, hogy azok a közgazdaságra is a leghátrányosabban folyták bé, jellege ugyan a járványnak nem vált rosz indulatú, de a ferde és babonás gyógykezelés miatt igen gyakran lefolyása lassu lett, és a javulás csak hosszú időre állott bé, október havában azonban egészen megszűnt.

2. Az ideai őszi vetéseknél közgazdasátnunka háládatosabb helyet foglal el a tavaszvetések rovata, míg ugyan is augusztusi bizottmányi jelentésemhez képest, az őszbuzák nagyobb részben kivesztek vagy elléhasodtak, addig a tavasziak még a melegebb éghajlatú határokon is, mind mennyiség, mind minőségi tekintetben jól sütkerültek, valamint a tavaszi árpa, tönköly, zab és alakkor is, a törökbuza pedig néhány mezősegi északkeletnek fekvő falvakon kívül általában igen szép termést adott és a gazdának reá fordított fáradságát sokszorosan megjutalmazta és így összevéve mind az őszi, mind a tavaszi termést, netaláni gabona szükségétől félni nem lehet.

A szőlők daczára a múlt májusi fagynak gazdáikat egészen eselbe nem hagyta, s ha adott nedvük a kereskedelembe jelentékeny helyet nem is foglal el, a rendes házi szükségletet bőven fedezi.

Gyümölcs igen kevés, és inkább a hűvösebb helyeken, ellenben kerti vetemény átaljában bőven termelt.

Jövendő kilátásunk az őszvetésre nézve megint nem nagyon kecsesgató, az idő rendetlen járása, nagy szárazság, és később tartós esőzés, és az igavonó marhák közbejött láb- és szájfájása, a szántóföldi ökszerük megmivelésit megbiusították és a vetést nagymértékben, megkéscsítették alig lehetséges helyenként egy egy meggyepesedett erős vetést találni, többnyire mind későiek, melyeknek megmaradását egy száraz hideg tél nagyon kérdésessé teheti, midőn a gazdáközönőség megint a tavasziakban vetett reményére lesz gyalva.

3. szellemi ügyeinkről eddigelő, csak a régi szomorú képet tárhatom a t. bizottmányi elébe: a bévehetett kimutatások szerint van:

a) A lupsai járásban összesen 24 iskola ugyanannyi vegyes képzettségű néptanítókkal ellátva, jár iskolába összesen 720 fiú és 240 leány; 1800 fiú és 600 leány oktatásba nem részesül.

b) A torozkói járásban 10 községben van 11 iskola 15 tanítóval, van tankötelezett figyermek 571, leány 435, oktatásban veszen részt 352 fiú és 99 leány, mely contingenshez a legnagyobb számot Torozkó-Bánya szolgálattja.

c) Az aranyosi járásban van összesen 12 iskola és 12 tanító, figyermek 447, leány 291, ebből jár iskolába 225 fiú és 146 leány, tehát felinél csak egygyel több.

d) A pagocai járásban van 9 községben 11 iskola ugyanannyi tanítóval, fiú gyermek 713, leány 380, ebből jár iskolába 290 fiú és 22 leány, tehát alig egy harmada a fiaknak és nem éppen 10 százaléka a leányoknak.

e) A szt.lászlói járás 25 községében van 16 iskola 13 tanítóval, iskola kötelezett figyermek van összesen 661, leány 360, ebből oktatásban részesül 236 fiú és 118 leány tehát 2/3 az ifjuságnak itt is a pásztori élet örömeit élvezi.

f) A m. bogáthi járás 15 községében van 17 iskola 17 rendes tanítóval, tankötelezett figyermek 840, leány 413, ebből tanul fiú 505, leány csak 21, a fiakra nézve a többihez képest ezen járásban legtrihetőbb a számarány, míg a leány gyermekeknek száma alig tesz 4/10-alékát.

g) Gyéres városra tanácsa, az oda való ev. ref. lelkész ur azon nyilatkozata szerint, melynek értelmében a múlt október hó 12 én Felvinczen tartott egyházmegyei törvényszék határozata alapján, semminemű iskolai ügyet tárgyzó rendeletet vagy felszólítást, politikai közegektől más ton, mint egyházmegyei előjáráságra utján el nem fogadhatván, kimutatást nem küldött, valamint a mezősegi járásból sem vehettem semmi felvilágosítást.

A felsőkertületben: h) A magyar-régeni járásban van 7 év reformata, 8 gör. cath. és 1 lutherána iskola, ezekben is többnyire a mesterek és cantork tanítanak a régi mód szerint, egyedül a petelei lutherána iskola van rendes egy fiú, és leányok részére más külön tanítóval ellátva, van ezen járásban összesen tanköteles gyermek 400 és 500 között, melyek nagyobb részt a tanulásra reá szorítottak.

i) A görgényi járás 20 községeiben van 21 iskola 21 tanítóval ellátva, oktatásban részesül 798 fiú és 419 leány gyermek, mintegy 1400 fiú és 600 leány gyermek nélkülözi a tanulást.

A felsőkertület több szolgabírni a kimutatások beklüdelésével elkésvé, azokról nem szólhatok: a bevett adatok szerint van megyénk alsókertületében a mezősegi járás kivételével összesen 5752 fiú és 3279 leány gyermek, ebből tanult 2336 fiú és 646 leány, tehát alig 1/3-a az összes tankötelezetteknek, a felsőkertület m. régeni és görgényi járásában 1700 tanköteles gyermek közül hasonlólag alig egy harmad részesül tanításba. Azonban oktatásügyi ministerünk magos műveltsége és korszerű intézkedése, valamint megyei tanfelügyelőnk erélyessége és ügybizgósága kezességeül szolgál, hogy annyira primitív állapotban lévő községi iskoláink mielőbb néplük közös boldogságára, eddigi pangó állapotjokból ki fognak emeltetni és nem lesz többé eset, hogy a drága gyémánt mivelletlenség miatt közönséges kavics gyanánt a porban heverjen.

(Folytatása következik.)

UJDONSÁGOK.

(cs.) A tegnapielőtti első színházi bál, anyagi szempontból tekintve, a szó legszorosabb értelmében sikerült. A teremmé alakított nézőtér annyira tömve volt, különösen tíz óra felé, hogy egy gombostűt sem lehetett volna a földre ejteni. Az álarozosok és álarozatlanok egymás hátán jöttek mentek. A páholyokban díszes közönség volt. Az álarozosok azonban legtöbbnyire némák és szótalanok voltak. Ha egy egy megszólalt is, hangját oly cээрna vékonyságra változtatta, hogy bizony jól kellett fülni, ha meg akartuk érteni. Szép maszk több is lehetett volna. Különös maszkokat sem láttunk. A színházi táncosnók leginkább figyelmet keltettek, nem csak tolettjükkel, de az által is, hogy nem voltak némák, mint a — sir. Éjfél felé, midőn a közönség oszlani kezdett, a visszamaradt maszkok tánczra keltek, s a tarka csoport reggeli 3 óráig kedélyesen tombolt. A különben örökké steif urfiak minden géne nélkül replltek tova egy-egy csintalan debardeur karján. A cancanra is lettek volna vállalkozók, de — nem volt hozzá zene. Erről a színházi bálról senki sem mondhatja el, hogy feszes volt, s ki Párisban járt, némileg emlékezhett a Mabillere.

— A m. kir. miniszterium elrendelte, hogy a népszámlálás már tudva lévő eredményét, nők és férfiakra osztva, a bizottmányi elnökök jelenték be. Mint értesülünk, Kövály L. biz. elnök Kolozsvár lakosságát 25,080 lélekben jelentette be, melyből a férfiak száma 12,503, a nők 12,577. Mi az 1857-ki népszámláláskor talált 21,446 lélek ellenében, 3 1/2 ezer népelességi gyarapodást mutat.

— Kimutatása *) a kolozsvári m. kir. első folyamodásu törvényszék 1869 dik évi ügyforgalmának. Bejelentett: a) a fogyasztási adót illetőleg 660; b) a dohányjüvedéket illet. 615; c) a sójüvedéket illet. 350; d) a bélyeg és jogilletéket illet. 24; e) a határvámjüvedéket illet. 14; f) út- és hidvámjüvedéket illet. 6; g) lottojüvedéket illet. 5; h) postajüvedéket illet. 2; i) egyenes adót illetőleg 1. Összesen 1677 kihágási eset. Elinléztetett: 1. felmentő ítélet által 16; 2. elmarasztaló ítélet által 422; 3. égzéssel 703. Összesen 1140 ügyleti eset. Tárgyalás alatt maradt 537 ügyleti eset. Az év folyamában tartott 41 tanácsülés.

— A mint a szétküldött meghívókból láthatni, a kolozsvári iparos egylet szokásos zártkörű tánczvigalmát e folyó év február hó 12-kén fogja megtartani; a belépti-díj most is, mint régebb, egy személyre 1 frt; jegyeket válthatni lehet — a meghívólevelek előmutatása mellett az egylet szállásán — Hintz ház emeletén, még pedig a bál előtt három nappal megkezdve naponta reggeli 8 óratól déli 12 óráig és délután 2 óratól este 8 óráig. — Kelt Kolozsvárt, 1870. január 14. A bálbizottmány nevében: Csakó József, egyl. jegyző.

— Az egyleti elnökünk felkértük a f. hó 24-kén kitűzött gyűlésnek Fejéregyházban leendő megtartására, beleegyezését megnyertük, mit is ezenel közhírré teszünk. A Petőfi szobor-egylet albizottság tagjai. Fejéregyháza, 1870. január 16-kán. Fodor Lázár, Imreh György.

— A m. bogáthi olvasó-egylet részvényesei tisztelettel kéretnek föl részvételük s lehető hátralékuk minél előbb befizetésére. Együttal tudomásukra hozatik, hogy ezentul csak „kedden és szombaton“ lehet könyvet kikérni, vagy behozni a könyvtárba. Az olvasó-egylet nevében január 14. 1870. Tokaji János, igazgató elnök.

— (Beküldetett.) A kolozsvári kir. jogakademián az 1869/70 dik tanév téli felében a semestrális vizsgák következő sorrendben fognak megtartatni. Febr. 12-kén írásbeli: magyar közjog, encyclopaedia büntetőjog és váltójog; 14 és 15 szóbeli: közjog, váltójog; 16 és 18 szóbeli: encyclopaedia és büntetőjog; 17-én írásbeli: európai jogtörténelem és politica; 19 és 21-én szóbeli: eur. jogtörténelem és politica; 22-én írásbeli: római jog és prot. egyház jog; 24 és 25-én szóbeli római jog és prot. egyház jog; 26-án írásbeli: észjog és statistika. Márczius 3 és 4-én, szóbeli: észjog és statistika. Az előadások Februárius 9-én fejeztetnek be. A jogacademiai senatusnak 1870. Január 7-én tartott üléséből, jegyzette Dr. Landerer Oszkár, tanács jegyző.

(cs.) Uj czukrászat. Orbán József jó hiteli kávéháztulajdonos, a Rhédey-házban, kávéházának tőzsomszedságában czukrászatot nyitott.

(cs.) Az államszámviteltani vizsgák megtartásával a nmlgu pénzügyi s a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumok által megbizott államvizsgálati bizottmány f. év január hava 1-én működését megkezdette. Az ezen vizsga letételére kötelezettek, vagy számvevői szolgálatra képesítést nyerni kívánókat figyelmeztetjük, hogy vizsgára bocsátatásukért folyamodványukat az államszámviteltani vizsgálati bizottmány elnökénél (Folyház, belső középüteleza 541. sz.) nyújthatják be.

(cs.) Beküldetett szerkesztőségünkhez Szász Bélának, a „Székely Hírlap“ tevékeny szerkesztőjének, satirája „A szabadelytek.“ Szerző a Kisfaludy-társaságnak 1869. decz. 29 ki ülésében székfoglalóként olvasta fel. Kapható Kolozsvárt Stein János és Demjén könyvkereskedésökből.

(cs.) Bodoki Fodor Antal f. hó 15 kén Dézsen hosszas szenvedés után elhunyt. Nyugodjék békével!

(cs.) Tanulók közlönye czimvel újétől kezdve, egy hetilap indult meg az ifjuság számára. Véletlenül kezünk közé került számból azon tapasztalatot merítettük, hogy e tapintatosan és gondnal szerkesztett lapocská, méltán érdemes az illetők pártolására.

(cs.) A „Hilária“ dalegylet jelen hó 23-án tartandó évi közgyűlésére felkértek a t. cz. működő és pártoló tagok minél számosabbani megjelenésre a belkirály-utca gróf Bethlen Domokos-háznál a „Zenekör“ helyiségében. Kolozsvárt, 1870. január 18-án. Az egylet elnöke, Groisz Károly.

(cs.) A róm. kath. megyei közgyűlés tegnap délután 3 órakor volt a helybeli plebania épületében. A gyűlés tárgya volt, a Pesten 1869-ben tartott kath. autonom. gyűlés által hozott szabályok értelmében egy öt tagu bizottmány választása, mely a kolozsvári kath. választók összeírását keresztülvigye és a kath. autonom. szervezőgyűlésre küldendő képviselők választását eszközölje.

— (Beküldetett.) Az unitáriusok kolozsvári fótanodájában az 1869/70-ki iskolai év első felében tartandó közvizsgálat rendje. Január 26 kán d. e. 8—11 óráig VI. VII. gym. osztály unitária vallás-történelemből, 11—12 ig I. II. és III. éves theol. erkölcstan és paptanból, d. u. 2-től 6-ig 1. 2. és 3-dik elemi oszt. minden tantárgyából; 27-kén d. e. 8—11-ig VI. VII. és VIII. gym. oszt. görög nyelvből, 11—12-ig I. és II. éves theol.

*) Észrevétel: a több ezerre menő bélyeg-rövidítési esetek nehebbi számokba nincsenek befolgalva.

biblia bevezetéséből, d. u. 2—3-ig III. éves theol. symbolikából és unitár. vallástörténelemből, 3—6-ig 4-dik elemi osztály minden tantárgyából; 28-kán d. e. 8—11-ig VI. VII. és VIII. gym. oszt. magyar irodalom-történelemből, 11—12-ig gyorsírásból, d. u. 2—3-ig II. és III. éves theol. egyházi jogból, 3—6-ig I. gym. oszt. minden tantárgyából; 29-kén d. e. 8—12-ig VI. VII. és VIII. gym. oszt. mennyiségtanból, d. u. 2—3-ig angol nyelvből, 3-tól 6-ig vallásos ének az alosztályoknak; 30 kán d. u. műének, zene- és szavallásból; 31-kén d. e. 8-tól 12-ig VI. VII. és VIII. oszt. természettaniakból, d. u. 2—6-ig II. gym. oszt. minden tantárgyából. Február 1 én d. e. 8—12-ig VI. VII. és VIII. gym. oszt. latin nyelvből, d. u. 2—3-ig I. és II. éves theol. egyháztörténelemből, 3—6-ig III. gym. oszt. minden tantárgyából; 2-kán d. e. 8—12-ig VI. VII. és VIII. gym. oszt. történelemből, d. u. 2—6-ig IV. gym. oszt. minden tantárgyából; 3 kán d. e. 8—12-ig VI. VII. és VIII. gym. oszt. német nyelvből, d. u. 2—6-ig V. gym. oszt. minden tantárgyából; 4 kén d. e. 8—11-ig VII. és VIII. gym. oszt. búlelemből, 11—12-ig I. és II. éves theol. zsidó nyelvből, d. u. 3—6-ig az érdemsorozás elkészítése; 5 kén d. e. 9 órakor az érdemsorozat felolvasása.

(cs.) Pest szepítésére a kormány 34 milliónyi kölcsönt szándékozik felvenni. Aligha lesz ez összeg elég, mondják azok, kik Pestnek minden zegét zúgát ismerik.

(cs.) Tegnap egész nap erősen havazott. De házi uraink közül alig jutott észbe egy-kettőnek, felseperettni háza előtt a járdát.

(cs.) Idősb báró Kemény Zsigmond, újabb hírek szerint egy történeti regényen dolgozik, melynek tárgya VI. Károly korából van merítve, s valószínűleg a „Pesti Napló“ tárczájában fog megjelenni.

— (Beküldetett.) A kolozsvári kaszinóknak évi közgyűlése az egylet helyiségeiben f. hó 22-kén lesz, melyre a tagok ezennel meghivatnak. Január 17. 1870. Kovács Antal, jegyző.

KÜLFÖLD.

Páris, jan. 14. A törvényhozó testület tegnapi üléséből. A tanácskozás a házszabályok fölött folyt. Thiers a föllirati jog visszaadását követeli. Elnök azt mondja, hogy az alkotmány fölötti vita el van tiltva. Thiers: Ó jól tudja ezt, de csodálkozik azon igen nagy tisztelet fölött, melyet a javításra képes, s oly gyakran megcsönkített alkotmány iránt követelnek. — Erre felszólítja az elnök a kamarát, határozza meg a napot, melyen Rochefort perbefogatásának megengedése kerül tárgyalás alá. Garnier Pages, Arago és Gambetta e czélra a jan. 17-ki ülést ajánlják. Rochefort kijelenti, hogy neki ez mindegy, és csak azt kéri, hogy csak oly gyorsan, a mint lehet, végezzenek. Erre a tárgyalás hétfőre tűzetik ki.

Páris, jan. 15. A kamara többsége Rochefort perbefogatása ellen nyilatkozik s valószínűleg el fogja ejteni a császárú ügyész kérelmét. — Albrecht főherczeg jelenleg Toulonban időz. Február közepén fog visszatérni.

Páris, jan. 15. A bal közép gyülekezetében kinyilatkozatá Daru minister, hogy a Rochefort perbefogatása iránti beleegyezésből cabinet kérdést csinál. Thiers megígérte, hogy támogatni fogja a ministeriumot.

Páris, jan. 15. Az „Agence Havas“nak jelentik Rómából f. hó 14-ről, hogy a zsinati congregatió egy küldöttség választását határozá el, melynek feladata lend: a keleti ügyeket és a külföldi misionok kérdését tanácskozás alá venni. Erre a congregatió az egyházi fegyelem iránti tervet kezdé vitatni. Öt atya szólott.

Berlin, jan. 15. A „Nat. Zig.“ szerint febr. elején egy gyűlés fog tartatni, melynek czélja: a nemzeti szabadelvű pártnak oly szervezetét állapítani meg, mely az észak-német szövetség összes területére kiterjedjen.

A fölhivatalos „Russischer Invalid“ az 1869-dik év iránti katonai átnezetében ezt mondja: 1870. apríleben a sereg új fegyverekkel s a megfelelő töltény-mennyiséggel lesz ellátva. A 69. év alatt 400 új rendszer szerinti agyu küldetett a várakba. A hadi budget az 1870. évre 140 millióra, tehát 4 millióval többre megy mint a 69 ik évi.

Mint Washingtonból 11-ről távirják, a senatus elö egy oly határozati javaslat terjesztetett, s utasított a külügyi bizottmányhoz, melynél fogva az államtitkár oda utasították, hogy vizsgálja meg azon javaslat elutasítását, mely brit Columbiaiak az Egyesült-Államokra való átruházására, — mint az Amerika s N. Britannia közti viszályok elintézése végetti szerződés föltételére vonatkozik. A javaslat bevezetésében az állitattik, hogy brit Columbia lakosai óhajják ezen átruházást.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Január. 18-n: 5%, Metalikus 100 frt 60.25. 5%. Nemzeti kölcsön 100 frt 70.20. Kamat 60.25. 1860. Kölcsön 98.50. Bankrészevény 736. Hitelezési részvény 267 frt 261.20. London 10 frt 100 frt. 23 1/4 kr 123.20. Ezüst 120.50. Cs. királyi arany 5.80 1/10.

Földterhementesítési kötvények: Magyar 78.50. Temesi 77.50. Erdélyi 75.—. Horv.-Slavon 83.50.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

